

SURİYE KRİZİ DURUM RAPORU -3 OCAK 2025

ibc.org.tr

Arka Plan:

Aralık 2024 itibariyle Suriye, Devlet Başkanı Beşar Esad'ın askeri operasyonlar ile devrilmesinin ardından büyük dönüşümler geçirmektedir. Bu dönüşümler sektörler arasında fırsatlar ve zorluklar yaratmıştır.

Esad rejiminin sona ermesi Suriye için yeni bir sayfa açmış olsa da, ülke istikrar, ekonomik iyileşme ve sosyal uyumu sağlama konusunda önemli engellerle karşı karşıyadır. Uluslararası toplumun tepkisi ve yeni hükümetin politikaları Suriye'nin gelecekteki yörüngesini şekillendirmede çok önemli olacaktır.

SURİYE

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 8 Aralık'tan bu yana 115,000 Suriyelinin Suriye'ye geri döndüğünü tahmin etmektedir. Bu tahmin, ev sahibi ülkelerin kamuoyuna yaptıkları açıklamalara, Suriye içindeki göçmenlik servisleriyle yapılan temaslara ve UNHCR ile ortaklarının sınır izleme çalışmalarına dayanmaktadır.

Resmi açıklamalar açısından, 30 Aralık'ta Türkiye İçişleri Bakanlığı, 8 Aralık'tan bu yana 35,114 Suriyelinin gönüllü olarak geri döndüğünü bildirmiştir. Ürdün Hükümeti de 3.100'ü kayıtlı mülteci olmak üzere 22.000'den fazla Suriyeli'nin Ürdün üzerinden Suriye'ye giriş yaptığını bildirmiştir.

27 Aralık itibariyle yerinden edilmiş kişilerin güncel sayısının Aralık ayının başından bu yana başta İdlib ve Halep vilayetleri olmak üzere Suriye genelinde yaklaşık 664,000 olduğu bildirilmektedir. Yerinden edilenlerin dörtte üçünden fazlasını kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu arada, yaklaşık 486,000 yerinden edilmiş kişi, başta Hama ve Halep vilayetleri olmak üzere, geldikleri bölgelere geri dönmüştür.

Mevcut güvensizlik ortamı (silahlı çatışmalar ve artan suç faaliyetleri dahil olmak üzere) siviller için zorluklar teşkil etmeye devam etmektedir ve ülke dışında yaşayan Suriyelilerin evlerine dönme kararını etkilemesi muhtemeldir.

UNHCR, insani ihtiyaçları görüşmek üzere Dar'a Valiliği ile 29 Aralık'ta yapılan toplantı da dâhil olmak üzere, geçici yetkililerle temas halindedir. Benzer şekilde, UNHCR aktif sınır geçişlerini ziyaret etmeye, süreçleri izlemeye ve ülkeye geri dönen Suriyelileri öncelikleri ve ihtiyaçları konusunda dinlemeye devam etmektedir.

LÜBNAN

Suriye'deki durumu değerlendirmek için kısa süreli giriş-çıkış yapanlar da dahil olmak üzere, özellikle Masnaa sınır kapısında gerçekleşen hareketlilik, genel olarak düşük ancak istikrarlı bir düzeyde devam etmektedir.

Baalbek Valiliği'ne bağlı Hermel bölgesinde, Hükümetin Afet Risk Yönetimi Birimi'nin resmi verilerine göre, Suriye'den yeni gelenlerin sayısı (Lübnanlılar ve Suriyeliler dahil) yaklaşık 90.000 olarak sabit kalmıştır. Toplu yaşam alanlarında kalanların sayısı, duruma bağlı olarak değişkenlik göstermekle birlikte yaklaşık 36.000 kişidir (çoğunluğu Suriyeli olmak üzere). Yeni gelenlerin geri kalanı da bu topluluklarda yaşamaktadır.

TÜRKİYE

Türkiye İçişleri Bakanlığı tarafından 30 Aralık'ta paylaşılan resmi rakamlara göre, 8 Aralık'tan bu yana toplam 35,114 Suriyeli gönüllü olarak geri dönmüştür. Türkiye İçişleri Bakanlığı ayrıca, sorunsuz ve verimli bir süreç sağlamak amacı ile, altı aktif sınır kapısının artık günün her saati çalıştığını ve günlük toplam 19.000 kişilik işlem kapasitesine sahip olduğunu, bunun da önceki 3.020 kişilik kapasiteye kıyasla önemli bir artış olduğunu kaydetti. Hükümet ayrıca 1 Ocak - 1 Temmuz 2025 tarihleri arasında iki sınır kapısından (Hatay'da Zeytinalı / Cinderes ve Kilis'te Çobanbey / Al Rai) ziyaretlerin düzenleneceğini de teyit etti.

MISIR

Suriye'deki son gelişmelerin ardından Mısır'daki UNHCR, Suriyeli mültecilerden gelen dosya kapatma taleplerinde ortalamanın üzerinde bir artış görmeye devam etmektedir. 8-29 Aralık tarihleri arasında 2.695 kişiyi kapsayan toplam 1.448 kapatma talebi UNHCRY'ye iletilmiş olup, Kasım ayı ortalaması olan 7 kapatma talebine kıyasla iş günü başına ortalama 97 talep düşmektedir.

UNHCR, Suriye'deki durum hakkında bilgi almak isteyen Suriyelilere danışmanlık desteği vermeye devam etmektedir. Temel sorular, UNHCR Mısır'ın geri dönüş desteği konusunda yardımcı olup olamayacağı, uzun süreli kalma ve gecikmiş oturma izinleri için kesilen cezaların çıkışta kaldırılıp kaldırılamayacağı, Suriye'ye geri dönüşün güvenli olup olmadığı ve hangi rotaların kullanılması gerektiği etrafında dönmektedir.

IRAK

Peşkabur sınır kapısında, 8 Aralık'tan bu yana, UNHCR'ye kayıtlı 105 (%11) Suriyeli mülteci de dahil olmak üzere, 948 Suriyeli resmi geri dönüş süreçleri yolu ile Suriye'ye kalıcı olarak geri dönmüştür. Geçtiğimiz hafta boyunca UNHCR, Peşkabur üzerinden geri dönen kayıtlı Suriyeli mültecilerin sayısında hafif bir düşüş kaydetmiştir ancak genelde de düşüş olduğu görülmektedir. Günde ortalama 11 kayıtlı mülteci geri dönmektedir. Halep vilayetine geri dönenlerin sayısı en yüksek seviyededir. Geri dönenler güvenlik durumunun iyileşmesini ve zorunlu askerlik hizmetinin kaldırılmasını geri dönüşlerinin başlıca nedenleri olarak göstermektedir. 22 ve 28 Aralık tarihleri arasında 613 Suriyelinin Al-Qaim sınır kapısı üzerinden Irak'tan ayrıldığı bildirilmiş olup, bu geçiş noktasında geri dönüşlerin statüsü ve türü kaydedilmemekle birlikte, günde ortalama 87 kişi Irak'tan ayrılmıştır. Bu rakam, 8 Aralık öncesindeki günlük ortalama 70-80 Suriyeliye kıyasla hafif bir artışa işaret etmektedir. Al-Qaim sınır kapısı Irak'a girişlere kapalı olmaya devam etmektedir.

ÜRDÜN

İçişleri Bakanlığı Vatandaşlık ve Yabancılar İşleri Müdürü Bassam Al-Dahamsheh 28 Aralık'ta basına verdiği bir mülakatta 6 Aralık'tan bu yana 3,100'ü Suriyeli mülteci olmak üzere yaklaşık 22,000 Suriyelinin Ürdün üzerinden Suriye'ye giriş yaptığını açıkladı. Bu rakama Suriye'ye giderken Ürdün'ü transit ülke olarak kullanan Suriyeliler de dahildir. Al-Dahamsheh ayrıca Ürdün'ün Suriyeli mültecileri zorla geri göndermeyeceğini ve geri dönüş tercihini kendilerine bırakacağını bir kez daha teyit etti ve ayrıca Suriyeli mültecilerin Suriye Büyükelçiliği tarafından verilen uluslararası seyahat belgelerini kullanarak Ürdün'den pasaportsuz ayrılacaklarını belirtti. Bununla bağlantılı olarak, 30 Aralık'ta Ürdün hükümeti, Suriye Büyükelçiliği'nin Ürdün Dışişleri Bakanlığı'na yaptığı talep üzerine, UNHCR'nin sığınmacı sertifikalarının (ASC) Suriye'ye geçerli seyahat belgeleri olarak kabul edileceğini doğruladı. UNHCR ekipleri bu hafta Suriye'ye geri dönenlerin demografik özelliklerinde bir değişim olduğunu, yalnız seyahat eden erkeklerden ziyade daha fazla kadın ve çocuğun geri döndüğünü fark etti. Görüşme yapılan bazı aileler, aile reisinin Ürdün'de birkaç ay daha kalarak ailenin Suriye'ye yeniden entegrasyonunu destekleyecek parayı kazanacağını ve daha sonra onlara katılacağını belirtmiştir.

GERİ DÖNÜŞÜN ZORLUKLARI:

Ülkelerine dönmeyi planlayan Suriyeliler, özellikle dönecek bir evi olmayanlar, ciddi zorluklarla yüzleşmektedir. Bu zorlukların başlıcaları şunlardır:

Barınma Sorunu:

Yıllar süren çatışmalar konutların büyük ölçüde tahrip olmasına yol açmıştır. Geri dönenlerin çoğu evlerini ya yıkılmış ya da işgal edilmiş halde bulmakta ve yeterli barınaktan yoksun kalmaktadır. Bu durum özellikle kış aylarında daha da vahim bir hal almaktadır, zira garantili bir barınak olmadan geri dönmek aileleri zorlu koşullara maruz bırakmaktadır.

Ekonomik Zorluk:

Suriye'nin ekonomisi ve altyapısı yıllardır süren çatışmalar nedeniyle harap olmuş, bu da yüksek işsizlik ve temel hizmetlere sınırlı erişimle sonuçlanmıştır. Geri dönenler genellikle iş bulmakta, gıda ve su gibi temel ihtiyaçlara ulaşmakta zorlanmakta, bu durum da yeniden entegrasyonu zorlaştırmaktadır.

Ancak bu zorluklara ve diğer pek çok engele rağmen, yıllarca yerinden edilmiş ve çadırlarda yaşamaktan bitkin düşmüş bazı Suriyeli aileler yıkılan evlerine geri dönmüş ve onları mümkün olduğunca yaşanabilir hale getirmeye çalışmıştır.

Bu, anavatanlarındaki evlerinin duvarlarının, ne yağmurdan ve kışın dondurucu soğuktan ne de yazın aşırı sıcaklarından koruma sağlayan çadırlardan daha sıcak ve güvenli olduğu inancından kaynaklanmaktadır. Beşar Esad rejiminin tüm zulmü ve acımasızlığı ile yıkılmasından duydukları sevinç, onları karşılaştıkları zorlukların büyüklüğünü tam olarak düşünmeden Suriye'ye dönmeye itmektedir ve sonuç olarak bu zorluklarla yüzleşme ya da bu zorlukların üstesinden gelme konusundaki yetersizlikleri ortaya çıkmaktadır.

